

Vetenskap & Allmänhet

Ett decennium av dialog – rapport från VAs jubileumsfirande

Gerberor i Vetenskap & Allmänhets färger gult och orange prydde både Färgfabriken i Liljeholmen och jubileumsskriften när föreningen firade sina första tio år den 21 mars 2012.

Dagen började med ett möte för VA:s medlemmar.

– En förening är ju ingenting utan sina medlemmar, sa moderatorn **Anders Sahlman**, och berättade att jubileet skulle firas genom att blicka bakåt, framåt och utåt, utanför landets gränser.

Svenskarnas syn på vetenskap

VA:s kanslichef **Karin Hermansson** inledde bakåtblickandet med att presentera resultat från undersökningar om allmänhetens syn på vetenskap som VA gjort sedan starten 2002.

Allmänhetens förtroende för forskare varierar mycket men verkar minska, framför allt bland människor som bara har grundskoleutbildning, och hos dem som saknar politiskt intresse. Att teknikutvecklingen har gjort livet bättre tycker däremot många fler nu än på 1970-talet.

– Många saknar en genomtänkt inställning till forskning och vetenskap, och därför kan speciella händelser, som narkolepsifallen efter vaccinationerna mot svininfluensan, påverka många människors förtroende för vetenskap, kommenterade opinionsanalytiker Arne Modig, som arbetat tillsammans med VA sedan bildandet.

Jesper Strömbäck, professor i journalistik vid Mittuniversitetet, menade att det mest intressanta är att gapet i förtroende mellan hög- och lågutbildade ökar. Samma polarisering finns på fler områden i samhället.

– 1986 konsumerade alla samma nyheter, och fick samma verklighetsuppfattning och faktagrund. Dagens expanderande mediasamhälle är ett paradiset för dem som aktivt söker nyheter, medan de ointresserade lättare kan undvika nyheter. Därför har vi inte längre samma verklighetsuppfattning.

Nya hedersmedlemmar

Medlemsmötet avslutades med den första utdelningen av livslånga hedersmedlemskap. VAs ordförande Agneta Bladh delade åt styrelsens vägnar ut det ena till föreningens initiativtagare **Majléne Westerlund Panke**, som inte kunde närvara vid jubileet. Det andra hedersmedlemskapet gick till **Dan Brändström**, som stöttade henne i början och bidrog till finansieringen.

– Det är oerhört viktigt att VA finns, och gör dessa årliga förtroendemätningar. Det är en lycka för mig att få vara med på resan, sa Dan Brändström.

Akademisk frihet och akademisk plikt

Efter lunch och mingel började jubileumsprogrammet med många nyttkomna besökare. VAs ordförande **Agneta Bladh** hälsade alla välkomna, och pratade om att akademisk frihet är viktig för forskarnas integritet, och att en del av den är akademisk plikt.

– Akademisk plikt är att ta fram ny kunskap och se till att den förs vidare. Men det är inte envägskommunikation, utan en dialog. Det är där VA kommer in: Vi vill främja dialogen.

Tio år med VA

Moderatorn Anders Sahlman inledde en exposé över föreningens tio år. Uppaktan var när riksdagsledamoten Majléne Westerlund Panke ingick i en bioteknikkommitté och såg en stor skillnad mellan vad forskarna ville göra och vad allmänheten tyckte att de skulle få göra. Hon ville skapa ett forum för dialog, och kontaktade vd:n i Riksbankens Jubileumsfond Dan Brändström.

– Det var en väldigt bra idé. Vi var många som var bedrövade över att forskningsrådsnämnden, FRN, skulle avvecklas, och jag ville gärna medverka till att dialogen överlevde i en ny form.

Camilla Modéer, då forskningspolitiskt ansvarig på Industriförbundet, blev också kontaktad. Hon berättade om samtal i riksdagskaféet och intervjuer med kontakter i omvärlden under 2001.

Inledande dialog mellan deltagarna.

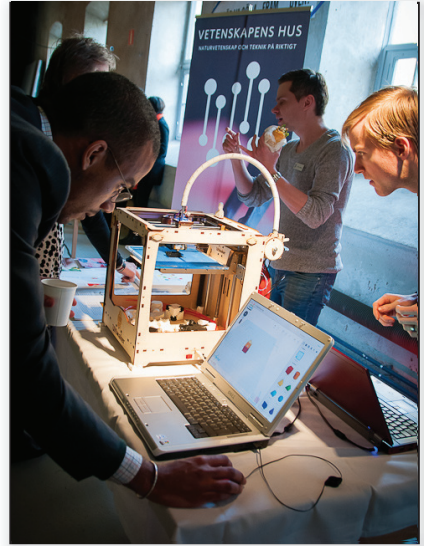
Agneta Bladh överrättade Dan Brändström hedersmedlemskap.

Jesper Strömbäck, Arne Modig och Karin Hermansson resonerade kring allmänhetens syn på vetenskap.

Soffsamtal mellan Mikael Damberg, Åsa Romson, Helene Andersson Svahn, Åke Svensson och Peter Honeth, lett av Anders Sahlman.

Prova-på-aktiviteter under födelsedagskalaset.

Färgfabriken.

Flera mingelpass ingick i programmet.

Attityder till forskning under VAs tio år presenterades av kanslichef Karin Hermansson.

Mer än 200 deltog.

Generalsekreterare Cissi Askwall avslutar dagen.

Födelsedagsbakelser.

Soffsamtal mellan Felix König, Eva Funck, Camilla Kvartoft, Annelie Roswall Ljunggren och Eva Åkesson, lett av Anders Sahlman.

Sir Roland Jackson, Chief Executive vid British Science Association.

– På ett möte den 15 november sa Vetenskapsrådets ordförande Bengt Westerberg att föreningen borde heta Vetenskap & Allmänhet, och förkortas VA, som i VA' menar du? VA' säger du? VA' tycker du? För VA handlar om att lyssna!

Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, var en av de första medlemsorganisationerna.

– VA står för någonting unikt. VA är en nödvändighet för dialogen. Inför framtiden måste vi bli bättre på att förklara varför forskning är så viktigt för samhället, sa IVA:s vd **Björn O. Nilsson**.

Opinionsundersökningarna är en viktig del av VA:s verksamhet.

– Vi kan se en tydlig nedgång i andelen som tycker att ”vetenskap och teknik är alltför svårt för de flesta att förstå”, eftersom människor har fått bättre självförtroende och självkänsla. Men minskad respekt för dem som besitter kunskap lämnar också utrymme för tro på astrologi och annat, sa Arne Modig.

Enligt Karin Hermansson vill de flesta samhällsgrupper som VA studerat genom åren – journalister, politiker, lärare, företagsledare – ha mer kontakt med forskare och forskning. Men det finns problem, bland annat inställ-

ningen till samverkan, forskningskommunikation och populärvetenskap i forskarvärlden.

– Forskare svarar ofta att de själva är positiva till dialog med allmänheten, men att de tror att andra forskare tycker att det är betungande och onödigt.

Astronomen **Marie Rådbo** från Göteborgs universitet menade att attityderna till populärvetenskap har förbättrats dramatiskt.

– När jag började för 35 år sedan fick jag ofta höra att jag slösade bort min tid. I dag är det ingen som säger att det är onödigt.

Den årliga vetenskapsfesten ForskarFredag, som VA samordnar, lockade i fjol nästan 23 000 besökare till 23 olika orter, bland annat till Tom Tits Experiment i Södertälje.

– Före ForskarFredag i fjol kunde 27 procent av ungdomarna som kom till oss tänka sig att bli forskare. Efteråt kunde 44 procent tänka sig det, sa **Lisa Månsson**, vetenskaplig ledare vid Tom Tits.

Vetenskapskommunikation i Storbritannien

Sedan blev det dags att blicka utåt. Sir **Roland Jackson**, Chief Executive

vid British Science Association, berättade om arbetet med vetenskapsdialog i Storbritannien. Organisationen arrangerar festivaler, ordnar vetenskapstävlingar för skolungdomar, anordnar konferenser för vetenskapskommunikation och lär forskare hur media fungerar, bland mycket annat.

– Vi arbetar för att veta mer om hur, när och varför människor vill samverka med forskare, för att skapa nätverk och stimulera en samverkanskultur.

Organisationen utvecklar en databas, ett kollektivt minne online, för att dela erfarenheter av aktiviteter. Man har också ett redskap för att hitta lämpliga metoder för samverkan. Är skälen till samverkan att informera och förmedla kunskap, att samarbeta och samverka, att lyssna och samla in information, eller en blandning? Utifrån svaret kan man välja rätt strategi.

I Storbritannien finns även Sciencewise, ett nationellt centrum för dialog med allmänheten inför policybeslut om vetenskap och teknik.

I hela världen arbetar man med dialog mellan forskare och samhälle, på lite olika sätt på grund av kulturella skillnader. Men grundtemat är det samma överallt.

Födelsedagskalas

Därefter blickade VA:s generalsekreterare **Cissi Askwall** framåt på föreningens verksamhet.

– Under nästa tio år vill vi göra ännu mer avtryck så att forskningsbaserad kunskap efterfrågas och används på alla håll i samhället.

Hon bjöd alla att delta i födelsedagskalaset, ta del av aktiviteter från ForskarFredag och prova VA:s virtuella verktygslåda för forskningskommunikation (kommuniceraforskning.se).

Efter aktiviteter, mingel och födelsedagsbakelse presenterade Anders Sahlman några av dem som medverkat med aktiviteter. Två forskare från KTH visade sin Multimodal Music Controller.

– Det är ett enkelt musikinstrument som låter bra oavsett vad man gör, sa **Kjetil Falkenberg Hansen**.

– Vår forskning kan hjälpa både barn med nedsatta funktioner och elitidrottare, sa **Roberto Bresin**.

Katarina Nordqvist från Nobelmu-seet berättade om forskarhjälpen, där högstadielever får medverka i riktig forskning inspirerad av Nobelprisen.

– I år har vi Guldjakten, där eleverna får försöka göra nya, helt unika guldnanopartiklar.

Björn Thuresson från KTH visade Zap the Bugs, ett spel på ett interaktivt bord.

– Vi använder bordet för att forska om människa-dator-interaktion, ett mångdisciplinärt område. Självt är jag filmvetare från början.

Svensk forskning: Roll och förväntan

Sedan presenterade **Peter Honeth**, statssekreterare vid Utbildningsdepartementet, arbetet med höstens forsknings- och innovationsproposition.

– Förväntningarna är enorma. Risken är stor att många blir besvikna.

Det finns olika synsätt: att grundforskning är viktigast eller att forsk-

ningen bör vara behovsstyrd.

– Alla har rätt, i stor utsträckning. Men det finns inte resurser till allt.

Han såg några problem: svensk forskning riskerar att tappa sin starka ställning internationellt på grund av stora satsningar i andra länder, de mest citerade forskarna är färre än vad vi borde kunna vänta oss, och återväxten är dålig, yngre forskare har svårt att ta sig fram i systemet, krav på extern finansiering leder till brist på risktagande och hindrar oväntade genombrott samt att näringslivet tenderar att satsa mindre på FoU.

– Vad kan det offentliga göra för att stimulera skarp forskning?, undrade han.

VA då, nu och framåt?

Dagen avslutades med ett soffsamtal om hur intresset för kunskap och samverkan kan stimuleras.

– Forskare som vågar ta plats och stå för sin forskning tvingar oss politiker att ta hänsyn till deras argument, sa **Mikael Damberg**, riksdagsledamot och gruppleadare (S).

– Fler unga måste vilja bli forskare. Därför behöver vi stimulera intresset tidigt, menade **Åke Svensson**, vd för Teknikföretagen och VA:s vice ordförande.

Helene Andersson Svahn, ordförande för Sveriges Unga Akademi, höll med:

– Vi måste kommunicera till unga vilket enormt spännande jobb det är att vara forskare.

Vem har ansvaret för att samverkan och dialog uppstår?

– Politiker kan inte skapa kreativa miljöer. Men styrningsansvaret är politikernas, sa **Åsa Romson**, språkrör för Miljöpartiet.

– Vi bör väga in samverkan i resurstilldelningssystemet för forskning, sa **Peter Honeth**.

Vilket är medias ansvar?

– Jag pratar nästan alltid med fors-

kare. Frågan är ju alltid hur kunskapsläget ser ut, sa **Camilla Kvartoft**, programledare på SVT.

– De flesta av oss möter forskningsresultat via media. Men i dagens medielandskap där vi inte delar samma verklighet kan man skapa sig en egen bild som inte alls är vetenskaplig, sa **Annelie Roswall Ljunggren**, generalsekreterare vid Folkbildningsförbundet.

– Vi bör hitta mer konstruktiva sätt att prata om unga. De är inte bara problem. Till exempel kan ungas extremism handla om att de ser problem i samhället och vill att någon med kraft ska förändra det, sa **Felix König**, ordförande för LSU – Sveriges Ungdomsorganisationer.

Vilka nya arenor finns?

– Våra forskare använder sociala medier för att diskutera och förmedla forskning. Intresset är stort, och ökar snabbt, sa **Eva Åkesson**, rektor vid Uppsala universitet.

– Det törstas efter kunskap. Kunskap ger den lilla människan makt över sitt liv, sa **Eva Funck**, kunskapsprisad skådespelare och barnprogramledare.

– Det är viktigt att skapa mötesplatser och träffa andra grupper än de redan frälsta, sa **Magnus Härviden**, forskningsråd vid Sveriges ständiga representation vid EU.

– Om alla forskarstudenter lärde sig att enkelt förklara vad de gör på tre minuter, men också att lyssna på omvärlden, så har vi nått en liten bit i den här dialogen, avslutade VA:s ordförande Agneta Bladh.

Text: Maria Gunther Axelsson

Bilder: Klas-Herman Lundgren

Vetenskap & Allmänhet

Vetenskap & Allmänhet vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former på oväntade arenor om konkreta frågor som engagerar. Medlemmar är en rad organisationer, myndigheter, företag och individer. Alla studier finns på www.v-a.se